

Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Simpozij u povodu 300. obljetnice rođenja Immanuela Kanta (1724–2024): Kant

Babić, Mile; Mujkić, Asim

2025

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/handle/123456789/834>

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/>

LEE MING-HUEI (LI MING-HUI 李明輝, 1953—)

– NAJBOLJI ZAGOVORNIK KANTIJANSKE FILOZOFIJE U ISTOČNOJ AZIJI I NJEGOVO ISTICANJE SLIČNOSTI IZMEĐU KANTA I KONFUCIJANSKE FILOZOFIJE

*Nevad Kahteran**

Sažetak: Profesor Lee Ming-huei (李明輝) je do prošle godine radio kao istraživač na Academia Sinica Institutu kineske književnosti i filozofije, Taipei, kao i profesor na the Graduate Institute of National Development, National Taiwan University i the Graduate Institute of Philosophy, National Central University, Chungli, Taiwan. Doktorirao je na Kantovoj moralnoj filozofiji u Njemačkoj na Sveučilištu u Bonnu (doktorska disertacija: *Das Problem des moralischen Gefühls in der Entwicklung der Kantischen Ethik*). Također, FF UNSA u suradnji s FF UNiBL i FF Univerze u Ljubljani organizirali su u septembru / rujnu 2017. godine čitav serijal javnih predavanja profesora Lee Ming-Hueija o konfucijanskom humanizmu. Iako je Lee Ming-Huei i ranije objavljivao na engleskom, golemi opus njegovih nekineskih djela objavljen je na njemačkom jeziku i autor ovog rada koristi jedinstvenu prigodu 300. obljetnice Kantovog rođenja da upozna naše čitateljstvo / slušateljstvo / javnost s njegovim izvanrednim postignućima u području konfucijanskih studija, zalazeći u njegova duboka istraživanja Kanta i njegove filozofije te potičući na istraživački potencijal tajwanske Academia Sinica i demonstrirajući intertradicijski poticaj, izazov i učenje za intertradicijsko filozofiranje.

Ključni izrazi: Immanuel Kant, tajvanski moderni konfucijanci, Kantov utjecaj na modernu kinesku filozofiju, Mou Zongsan, konfucijanski humanizam i etika vrline.

Uvodno razmatranje

Kada sam svojedobno preveo tekst “Koliko je ‘kineski’ bio Kant”¹ hongkongškog kolege Stephena R. Palmquista,² nisam mogao ni naslutiti do kakvih će me sve konekcija on dovesti po objavljivanju u časopisu ANUBiH

* Odsjek za filozofiju, Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet, BiH, nevad.kahteran@ff.unsa.ba

¹ Naš prijevod objavljen u: *Dijalog* 1 – 2, 2005, 190–207, izvornik objavljen u: *The Philosopher* 84 (1), 1996, 3–9.

² Stephen R. Palmquist je s Hong Kong Baptist University i autor je brojnih knjiga o Kantu, primjerice: *Kant and Mysticism: Critique as the Experience of Baring All in Reason's Light* (Palmquist, 2019), a tekstovi su mu dostupni na web-stranici PhilPapers (Works by Stephen R. Palmquist, s. a.), kao i njegov CV (Palmquist, 2019a).

Dijalog. Jer, zanimljivo mi je bilo Nietzscheovo oslovljavanje Kanta “Kinezom iz Königsberga” (današnji Kaliningrad, naša napomena), a jamačno je da su Kantovi preci Nijemci barem 5000 milja udaljeni od Pekinga, a od Stephenovog Hong Konga čak i dalje. Međutim, Nietzscheova djela su kreata aluzijama na kinesku / azijsku kulturu, međutim, ova bi očito trebala biti pozitivnog karaktera. Otuda, najutjecajniji od svih kineskih filozofa, Konfucije, ima više zajedničkosti s Kantom nego najveći broj prosječnih Kineza, te su kineski filozofi prepoznavali temeljnu sličnost između Kanta i glavne škole kineske filozofije, neokonfucijanstva, i ove usporedbe konfucijanske i kantijanske etike služile su kao odskočna daska za veći dio interkulturalnog dijaloga s kineske strane, dok za samog kolegu Palmquista nema odveć puno sličnosti i nije doslovno Kinez, ali je bio dostatno “kineski” da posluži kao osnova za određeni potencijalni suvisli interkulturalni dijalog, dijalog, kako kaže, koji nam može podariti zapažanje o jednom svijetu, gdje svi filozofi doista i cijelo čovječanstvo može pogoditi transcendentni balans koji je on postavio između teorije i prakse, prava i dužnosti, empirijskog i transcendentnog, između Istoka i Zapada. (Palmquist, 1996: 9)

Prije ravno dvadeset godina obilježena je 200. obljetnica od Kantove smrti,³ jer su tada diljem globusa tijekom 2004. godine organizirani seminari i konferencije povodom 200 godina po smrti Immanuela Kanta na kojima su filozofi, etičari, historičari i brojni drugi znanstvenici nastojali da osvijetle specifične aspekte njegovog kozmopolitizma, fokusirajući se na specifične aspekte njegovog značaja u 21. stoljeću. Zahvaljujući Goethe institutima, intelektualni plodovi te komemorativne godine sada su djelomice sabrani u rečena dva sveska ispod i, s obzirom na vremensku distancu od dva stoljeća od smrti i tri od rođenja i sve ono što se izdešavalo u dvije-tri stotine godina samog evropskog modela mišljenja, oni nastoje da još jednom iznova osvijetle tu kozmopolitsku narav Kantovih djela.

³ Vidjeti moj prikaz, koji se pojavio nekoliko godina kasnije u *Dijalogu* 1–2, 2007, i to povodom izlaska iz štampe dva sveska o filozofiji Immanuela Kanta: *Reason, Morality, and Beauty* (Eseji o filozofiji Immanuela Kanta: Um, moralnost i ljepota), ur. Bindu Puri – Heiko Sievers, svezak I; *Terror, Peace, and Universalism* (Eseji o filozofiji Immanuela Kanta: Teror, mir i univerzalizam), ur. Bindu Puri – Heiko Sievers, svezak II, Goethe Institut – New Delhi – Oxford University Press, 2007. Svezak *Reason, Morality, and Beauty* artikulira promišljanja kroz kulture, kontinente, te akademske discipline, o Kantovom rigoroznom univerzalizmu u razumijevanju karaktera morala, slobode, religije i umjetnosti. Odjeljak 1 propituje Kantovo shvatanje morala; odjeljak 2 locira ovo kretanje prema slobodi; odjeljak 3 artikulira Kantova stajališta o religijskom diskursu; a odjeljak 4, propituje estetski sud nasuprot tvrdnjama moderne umjetnosti. Drugi svezak, *Terror, Peace, and Universalism*, u prvom odjeljku propituje Kantove ideje o svjetskom miru i republikanizmu; drugi odjeljak istražuje politike centra i periferije u univerzalnoj historiji; a treće poglavlje istražuje temelje Kantovog univerzalističkog diskursa. (Kahteran, 2007)

Zapravo, zapisao sam tada:

Mišljenje ovog “svjetskog građanina iz Königsberga” u eri globalizacije čini se da zadobiva novu relevanciju. Prije svega, on je bio dobro znan još za vrijeme svojeg života, od Pariza do St. Petersburga, od Velike Britanije do Skandinavije, te od Norveške do Siene, a danas ne postoji odsjek za filozofiju na svijetu unutar kojeg se ne proučava njegova filozofija. Štoviše, njegova je filozofija poprimila čak i veći značaj u današnjem globalnom svijetu, gdje mnogi suvremeni mislitelji nastoje primijeniti njegove ideje o miroljubivoj koegzistenciji država na aktualne međunarodne konflikte, budući da je nedvojbeno da je upravo Kant odigrao ključnu ulogu u razvijanju intelektualne samosvijesti o onome što nazivamo modernošću, u kojoj je njegovo mišljenje oblikovalo “moderni obris pejzaža zapadnjačkog mišljenja” (Höffe, 2003: 11), a sukladno Goetheu, “njegovo je mišljenje imalo utjecaja na nas čak iako ga nismo čitali”. Ovaj Goetheov iskaz je danas posvema validan, budući da je u sabranim esejima u ova dva sveska mjestimice tretiran kao suvremenik.

Sada povodom 300. obljetnice rođenja I. Kanta, u međuvremenu smo dometnuli i prijevod djela kolege Iana Almonda, po mnogima novog Edwarda Saida, pod naslovom – *Historija islama u njemačkoj misli: od Leibniza do Nietzschea*, djela koje predstavlja pregled percepcija njemačkih mislitelja iz 18. i 19. stoljeća (Leibniz, Kant, Herder, Goethe, Schlegel, Hegel, Marx i Nietzsche) i koja nudi fascinantno istraživanje o značenju islama u samoj historiji njemačkog modela mišljenja i o tomu kako su ovi mislitelji često prihvatili kontradiktorne ideje o islamu i njihovim najbližim muslimanskim susjedima (napose Kantovom bilježenju islama u fusnoti, tj. redukaciji muslimanskog Orijenta na appendix, odnosno relegiranju i nepredstavljanju umjesto krivog predstavljanja, reduciranju umjesto pretjerivanja) (v. Almond, 2019: 339). Međutim, isto samo usputice prispominjem u svom tekstu, jer daleko bitnijim držim svoj prijevod koeditorijala Osmana Bakara i Cheng Gek Naija, koji je pionirskog karaktera, kao i novi editorijal Osmana Bakara, koji bi se uskoro trebao pojaviti iz tiska, *Islam i konfucijanstvo: civilizacijski dijalog* (Bakar – Cheng, 2018).⁴ Ovo bi mogla biti dobra poveznica iz muslimanskog rakursa ovih interkulturalnih relacija s konfucijanstvom, koje su stare koliko i sami islam, a napose s intelektualnim formatom uvaženog profesora

⁴ Djelo je doživjelo novo izdanje pod istim naslovom uz novi uvodnik kolege Bakara i predgovor sada aktualnog malezijskog premijera, Dato’a Serija Anwara Ibrahima (Bakar – Cheng, 2019). Drugi svezak, čiji izlazak najavljujem iz tiska tiče se internacionalne konferencije održane u Kuala Lumpuru, *Islam-Confucianism Leadership Dialogue* (ICLD 2023), čiji sam i sam učesnik bio, a čije je skoro izlaženje najavljeno na sami dan konferencije, 30. 11. 2023. godine.

Lee Ming-Hueija, nedvojbeno najboljeg poznavatelja Kanta u Aziji, čiji je kolosalni opus predmet razmatranja unutar ovog rada.⁵

Ming-Huei Lee (李明輝)⁶

Život

Ming-Huei Lee je jedan od istočnoazijskih najistaknutijih autoriteta o Kantu i konfucijanskim učenjacima, rođen u Taipeiju na Taiwanu, s doktoratom sa Sveučilišta u Bonnu. On je doživotni istaknuti član Instituta za kinesku književnost i filozofiju u Academia Sinica (Tajvanska akademija znanosti u Taipeiju). Njegov znanstveni rad je fokusiran na klasično i moderno konfucijanstvo i filozofiju Immanuela Kanta. Nedvojbeno, riječ je o jednom od najistaknutijih učenjaka u području suvremenog konfucijanstva i istodobno predstavnika ove filozofske škole mišljenja – vodećem zagovorniku onog što se često naziva “suvremeno novo konfucijanstvo” (*dangdai xin rujia* 當代新儒家). (Kahteran, 2021: 52–53)

Uz ovo, Lee je doskora bio profesor na Graduate Institute of National Development, National Taiwan University, Taipei, kao i profesor na the Graduate Institute of Philosophy, National Central University, Chungli, Taiwan. Također, on je Changjiang Scholar Chair Professor of Philosophy na Sun Yat-sen University, Guangzhou, China, dvostruki dobitnik “Distinguished Research Award” (za filozofiju) od Tajvanskom nacionalnog vijeća za znanost (the Taiwanese National Science Council, 1998; 2002). Posebna zanimanja profesora Leeja uključuju Kantovu filozofiju, tradicionalno i moderno konfucijanstvo.

Konfucijanstvo se ponovo pojavilo kao narastajuća ideologija i mi svjedočimo konfucijanskom *come backu* u Kini od kineske “reforme i otvaranja” iz 1980-ih, a nedavno objavljena knjiga profesora Leeja (2017), *Konfucijanstvo:*

⁵ Izražavam veliku zahvalnost profesoru Leeju (收件者: Lee, Ming-Huei, e-mail: lmhuei@hotmail.com), koji mi je uvelike pomogao da valjano završim ovaj svoj tekst i koji me je obavijestio da se povukao u mirovinu s Academia Sinica prošle godine, te napose da će prisustvovati ove godine na forumu u Bonnu povodom 300. obljetnice Kantovog rođenja kada će govoriti o Kantovom utjecaju na modernu kinesku filozofiju, uz attachment nekoliko vrijednih tekstova. E-mail od 31. 3. 2024. godine (Sun 3/31/2024 4:17 AM).

⁶ Životopis uglavnom prati onaj objavljen u tekstu: “The Quest of the Global Significance of Tu Weiming’s Concrete Confucian Humanity, Daisaku Ikeda’s New Horizons in Eastern Humanism, and Lee Ming-huei’s Intellectualised Confucianism in the Project on Islamic-Confucian-Daoist Dialogue in the Balkans” (Kahteran, 2021).

njegovi korijeni i globalni značaj / Confucianism: its roots and global significance, objavljena je kao inauguralni svezak novog serijala izdavačke kuće the University of Hawaii Press, Konfucijanske kulture / Confucian Cultures, koja istražuje načine na koji suvremeno konfucijanstvo može stimulirati i promijeniti internacionalni poredak, kao i gledanje na prošle kratice i područja budućeg rasta za konfucijanstvo, ujedno posmatrano kao vrlo udaljene lokalne tradicije i kao panazijsko i potencijalno globalno. U ovom svesku možemo otkriti stajališta ovog, jednog od najznačajnijih tajwanskih učenjaka, koji je uvelike doprinio konfucijanskoj učenosti sa svojih 38 dosad objavljenih djela. On je duboko uvjeren da konfucijanske tradicije mogu još uvijek funkcionirati kao glavni izvor za kulturni *Bildung* i on vidi dobre mogućnosti za konfucijanstvo u 21. stoljeću u upravljanju zemljom i pacifiziranju svijeta. Jednako tako, on otvara još jedan aspekt konfucijanstva, to jest intelektualizirano konfucijanstvo, i samo kroz takovrsne razmjene konfucijanstvo može tvrditi da jeste globalno relevantna filozofija. Na brojne načine, ovo je značenje Leejevog cilja unošenja konfucijanstva u suvremeni svijet. (Kahteran, 2021: 53–54)

Profesor Ming-Huei Lee (李明輝) posjetio je FF UNSA koncem septembra 2017. uz svesrdnu pomoć i zalaganje kolegice Jane Rošker, kada je održao serijal javnih predavanja, uzimajući Kantov pojam “etičke religije” kao polazište za novo promišljanje ovog problema. Suvremeno novo konfucijanstvo također kazuje o “konfucijanskom humanizmu,” ali nije suglasno u pogledu njegovih karakteristika, jer je ova vrsta religije bez religijske strukture te je više slična onomu što Thomas Luckmann naziva “nevidljivom religijom” (Berger – Luckmann, 1966). Prema mišljenju profesora Leeja, Kantov pojam “etičke religije,” izvorno sugeriran u pogledu kršćanstva, nudi skrajnje vrijednu referentnu tačku. I zbog ovog razloga Lee koristi Kantovo stajalište o etičkoj religiji kao referentnu tačku kako bi promišljao pitanje konfucijanstva kao religije, primjećujući da ono slijedi različit kurs razvitka od zapadnjačke misli, te je tako izbjeglo dilemu s kojom se suočila Kantova etička religija. Ovo nije niti ideologija, ni državna religija, već “glavni izvor za kulturni *Bildung*, to jest, obrazovanje, formiranje i kultiviranje sopstva i društva” i ovdje se Lee fokusira na interkulturalnu dimenziju modernog konfucijanstva i, u ovom kontekstu, konfucijanske tradicije pretpostavljaju različit suvremeni značaj i mogu biti snaga za stimuliranje i mirnu preinaku internacionalnog poretka. Napose, on prikazuje konfucijanstvo koje još uvijek posjeduje kulturološke resurse za moderni svijet i konstantno nas podsjeća na to da bi cjelokupna filozofija trebala biti komparativnog karaktera. Slijedeći ovu liniju

mišljenja, Lee značajno doprinosi konfucijanskom projektu u engleskom govornom svijetu diljem globusa. (Kahteran, 2021: 54)

Uz ovo, u slučaju profesora Leeja, komparativna filozofija nije isključivo zapadnjački poduhvat, kao što to neki pretpostavljaju, budući da su se mnogi nezapadnjački filozofi bili angažirali u svojim vlastitim pristupima i razvijanju metoda (v. npr. Raju, 1962). U ovom je pogledu Leejev projekt “‘Spiritual Confucianism’ – a Phenomenon of the Dialectics of Modernization?” (“Duhovno konfucijanstvo” – fenomen dijalektike modernizacije?) vrlo zanimljiv, kao i njegova *A Conceptual History of Religion in Ancient and Medieval China* (Konceptualna historija religije u antičkoj i medievalnoj Kini) iz 2010. godine. Lee napose naglašava plodne rezultate aktualnog dijaloga između konfucijanstva i Kanta i drugih njemačkih filozofa (podsjetimo se na ovom mjestu, Lee je stekao svoj Ph.D. na Sveučilištu u Bonnu u Njemačkoj (*Das Problem des moralischen Gefühls in der Entwicklung der Kantischen Ethik / The Problem of the Moral Sense in the development of the Kantian Ethics*)). U ovom kontekstu, “duhovni humanizam” ovdje označava izrastanje globalnog diskursa. K tomu još, Lee Ming-Huei je bio student jednog od najvećih učitelja suvremenog konfucijanstva Moua Zongsana, a i on sam je izrastao u jednog od glavnih njegovih predstavnika. Naime, prema Leejevu stajalištu, konfucijanstvo se dokazalo kroz idenje kroz ono što on naziva “njegovom vlastitom transformacijom”, i to kao “ne samo pasivni odgovor na izvanjske izazove, već jednako tako samosvjesni izbor i preorijentacija”. Ovaj projekt zaslužuje puno pozornosti unutar i izvan svih škola suvremenog konfucijanstva identificirajući *neisheng waiwang* 內聖外王 (unutarnju mudrost i izvanjsko kraljevstvo) kao nepromjenljivu bit konfucijanstva. Zapravo, Lee nam je priskrbio koncizan i precizan iskaz o jednom od najvažnijih suvremenih konfucijanskih projekata i vrijedno je prispomenuti da je fokus njegovog opusa uloga konfucijanstva i za današnju Kinu i za ostatak svijeta (Kahteran, 2021: 55). Prispominjem da je Lee zaključio svoje predavanje na Univerzitetu u Sarajevu i Banjoj Luci na sljedeći način:

Možda bi bilo nezgodno za konfucijanstvo da ostane nevidljivo. Posve suprotno, ono može bolje izaći u susret raznolikim potrebama u modernom društvu i priskrbiti čitav niz metoda ljudima kako da žive u svijetu. Što se tiče uloga konfucijanstva u politici, društvu i kulturi i drugim izvanjskim dimenzijama, ne bih davao prolongiranu diskusiju o ovoj tezi, već bih je promišljao u drugim tekstovima.

Za mene, kao filozofa komparativistu, skrajnje je važno vidjeti njegovo inzistiranje i otvaranje rasprave o novim konfucijancima u terminima odnosa između tradicionalnog konfucijanstva i moderne demokracije, kao i potragu za globalnim mirom kroz interkulturalni dijalog ili surađivačku konverzaciju, utjecaj Kanta ili ne, jer se mnogi konfucijanski učenjaci slažu da je konfucijanstvo oblik humanizma, te otuda pojam “konfucijanski humanizam” u pogledu istraživanja mogućnosti za uzajamno intelektualno obogaćivanje. Ovaj pojam “konfucijanski humanizam” uobičajeno je prihvaćen u suvremenom neokonfucijanstvu, ali se gledišta razlikuju u pogledu karakteristika. Međutim, ova ideja je objašnjena u dvotomnom djelu *Concepts of Philosophy in Asia and the Islamic World* (Pojmovi filozofije u Aziji i islamskom svijetu) (Steineck et al., 2018). Prvi svezak o Kini i Japanu uključuje članak profesora Leeja, “Reviewing the Crisis of the Study of Chinese Philosophy – Starting from the ‘Legitimacy of Chinese Philosophy’ Debates” (Prikazujući krizu proučavanja kineske filozofije – započinjući od rasprava o “legitimitetu kineske filozofije”), i ovo je skrajnje lijepa poveznica u ovom kratkom životopisu profesora Leeja i njegovog kolosalnog opusa te našeg nastojanja da ga vjerno predočimo ovom prigodom.

Pitanja o tomu kako se humanizam manifestira ponad eurocentričnih diskursa u suvremenom svijetu, te da pokušaji stvaranja humanističke svjetske kulture moraju uključivati i one iz konfucijanskih tradicija, trajno su njegovo naslijeđe iz transkulturološke perspektive. Srazložno tomu, usuglašavam se s kolegicom Janom Rošker u svezi s ocjenom da njegov opus tvori vjerovatno najreprezentativniju osnovu za moguću superstrukturu kantijanskog filozofskog sustava u okviru interkulturalne filozofije i njenog budućeg istraživanja:

1. Kantov pojam “moralne religije” u njegovoj funkciji moguće osnove transkulturalnih filozofskih susreta između njegove filozofije i konfucijanskog humanizma.
2. Klasična konfucijanska paradigma “immanentne transcendencije” koja uključuje njegove glavne daljnje razvitke tokom medijevalne neokonfucijanske filozofije dinastija Song i Ming.⁷

⁷ Na ovom mjestu izražavam usrdnu zahvalnost kolegici Jani Rošker iznova za brojne poslane svoje tekstove kao fajn i u pdf-u, a što je kolegijalna i nesebična gesta dostojna divljenja i uvažavanja, budući da ono što je najvažnije jeste diseminacija filozofskih ideja, a ne modernistička japajalogija. Isti donose elaboraciju razlike između Kantove moralne filozofije, koja ostaje uhvaćena u stupicu unutar okvira kršćanske transcendencije, a Mou Zongsanova “moralna metafizika” je ionako razvijana na temelju immanentne transcendencije, dok je Ming-Hueiju Leeju pošlo za rukom da razriješiti dilemu koja se posljednjih godina sve više pojavljivala na najistaknutijem mjestu sinoloških rasprava i koja je našla svoj izraz u pitanju o tomu da li konfucijanstvo može biti smatrano filozofijom s religijskim elementima.

Djela (njih 38)

Atorska djela (njih 13)

- (2020). *Lee Ming-huei's Selected Essays on the New Confucianism* (in Chinese). Taipei: Taiwan Students Bookstore.
- (2020). *Kant and Chinese Philosophy* (in Chinese). Guangzhou: Sun Yat-sen University Press.
- (2017). *Confucianism: Its Roots and Global Significance*. Edited by David Jones, Honolulu: University of Hawai'i Press.
- (2013). *Konfuzianischer Humanismus. Transkulturelle Kontexte*. Bielefeld: transcript.
- (2005). *Political Thought from a Confucian Perspective* (in Chinese). Taipei: National Taiwan University Press, 2005; Beijing: Beijing University Press, 2005; Vietnamese version, 2014.
- (2005). *The Four Buddings and the Seven Feelings: A Comparative-Philosophical Inquiry concerning Moral Feeling* (in Chinese). Taipei: National Taiwan University Press.
- (2001). *Der Konfuzianismus im modernen China*. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag.
- (2001). *Mencius Revisited* (in Chinese). Taipei: Linking Publishing Co.
- (1994). *Kant's Ethics and the Reconstruction of Mencius' Moral Thinking* (in Chinese). Taipei: Academia Sinica.
- (1994). *The Self-transformation of Contemporary Confucianism* (in Chinese). Taipei: Academia Sinica; Korean version, 2013.
- (1994). *Das Problem des moralischen Gefühls in der Entwicklung der Kantischen Ethik*. Taipei: Academia Sinica, 1994.
- (1991). *Confucianism and Modern Consciousness* (in Chinese). Taipei: Wenjin Press; Taipei: National Taiwan University Press, Enlarged version, 2016.
- (1990). *Confucianism and Kant* (in Chinese). Taipei: Linking Publishing Co.; Enlarged version, 2018; Korean version, 2013.

Editorijali (njih 19)

- (2019). *Essays on the Four Buddings and the Seven Feelings*. Co-edited with Lin Yue-hui, Taipei: Academia Sinica.
- (2016). *The Philosophy of Kant in East Asia* (in Chinese). Taipei: National Taiwan University Press.
- (2015). *Takahasi Tooru and the Study of Korean Confucianism* (in Chinese). Co-edited with Lin Yue-hui, Taipei: National Taiwan University Press.
- (2010). *Li Chunsheng in the Modern Transformation of East Asia* (in Chinese). Taipei: National Taiwan University Press.
- (2010). *Understanding, Interpretation and the Confucian Tradition: Comparative Perspective* (in Chinese). Co-edited with Chiu Hwang-hai, Taipei: Academia Sinica.
- (2008). *Understanding, Interpretation and the Confucian Tradition: Case Studies* (in Chinese). Co-edited with Chen Wei-fen, Taipei: Academia Sinica.
- (2007). *Modern Confucianism & Western Culture: Reception and Transformation* (in Chinese). Co-edited with Lin Wei-chieh, Taipei: Academia Sinica.

Nevad Kahteran: Lee Ming-huei (Li Minghui 李明輝, 1953 –) – najbolji zagovornik kantijanske filozofije u Istočnoj Aziji i njegovo isticanje sličnosti između Kanta i konfucijanske filozofije

- (2004). *The Works of Li Chunsheng* (in Chinese). 5 Vols. Co-edited with Huang Chun-chieh and Lai Hon Kei, Taipei: SMC Publishing Inc.
- (2003). *Hermeneutic Methods in Confucian Classics* (in Chinese). Taipei: Himalaya Foundation.
- (2002). *Hermeneutic Tradition in Chinese Classics: Confucianism* (in Chinese). Taipei: Himalaya Foundation.
- (2002). *Modern Confucianism & East Asian Civilization: Developments in Different Areas* (in Chinese). Co-edited with Chen Wei-fen, Taipei: Academia Sinica, 2002.
- (2001). *Collected Miscellaneous Essays of Xu Fuguan* (in Chinese). 6 Vols. Co-edited with Lai Hon Kei, Taipei: Academia Sinica.
- (1998). *Der Konfuzianismus: Ursprünge – Entwicklungen – Perspektiven*. Co-edited with Ralf Moritz, Leipzig: Leipziger Universitätsverlag.
- (1998). *Confucianism in Modern East Asia: Overview* (in Chinese). Taipei: Academia Sinica.
- (1997). *Modern Interpretations of Confucianism* (in Chinese). Taipei: Academia Sinica.
- (1996). *Mou Zongsan and the Reconstruction of Chinese Philosophy* (in Chinese). Taipei: Wenjin Press.
- (1995). *Philosophical Investigations of Mencius* (in Chinese). Taipei: Academia Sinica.
- (1995). *The Thought of Li Chunsheng and His Times* (in Chinese). Taipei: Zhengzhong Press.
- (1994). *Essays on Contemporary Confucian Personalities* (in Chinese). Taipei: Wenjin Press.
- Prijevodi (iz njemačkog u kineski – njih šest)*
- (2015) Immanuel Kant, *Metaphysik der Sitten*. Taipei: Linking Publishing Co..
- (2008) Immanuel Kant, *Prolegomena zu einer jeden Metaphysik, die als Wissenschaft wird auftreten können*. Taipei: Linking Publishing Co..
- (2002) Immanuel Kant, *Essays on the Philosophy of History*. Taipei: Linking Publishing Co.
- (1990) Immanuel Kant, *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*. Taipei: Linking Publishing Co.
- (1989) Immanuel Kant, *Träume eines Geistersehers, erläutert durch Träume der Metaphysik*. Taipei: Linking Publishing Co.
- (1988) Baumgartner, Hans Michael, *Kants "Kritik der reinen Vernunft": Anleitung zur Lektüre*. Taipei: Linking Publishing Co.

Članci (selektirani)

- Wang Yangming's Doctrine of the 'Unity of Knowing and Acting' in the Light of Kant's Practical Philosophy, *Journal of Confucian Philosophy and Culture* 39, Korea, February 2023, 91–128.
- Mou Zongsan's Interpretation of Mencius's Moral Philosophy, u: Yang Xiao – Kim-chong Chong (ur.). *Dao Companion to the Philosophy of Mencius*, Springer Nature Switzerland AG, Cham 2023, 399–408.
- "Menschheit" in the Philosophy of Kant and Its Meaning for Cultural Philosophy (in Chinese), *Tsing Hua Journal of Chinese Studies* 52 (2), Taiwan, June 2022, 215–248.
- The Distinction between Public Virtues and Private Virtues and the Confucian Tradition (in Chinese), *Legein Semi-Annual Journal* 66, June 2021, 1–34.
- Mou Zongsan: Between Confucianism and Kantianism, u: David Elstein (ur.). *Dao Companion to Contemporary Confucian Philosophy*, Springer Nature Switzerland AG, Cham: 2021, pp. 255–275.

- The Theory of the Goodness of Human Nature and Democratic Politics, *Bochumer Jahrbuch zur Ostasienforschung* 42, 2019, 37–66.
- Building Democracy: The Theory and Practice of Contemporary New Confucianism, u: Tze-ki Hon – Kristin Stapleton (ur.). *Confucianism for the Cotemporary World: Global Order, Political Plurality, and Social Action*, State University of New York Press, Albany 2017, 81–90.
- Studies of Chinese Philosophy from a Transcultural Perspective: Contextualization and Decontextualization, u: Sor-hoon Tan (ur.), *The Bloomsbury Research Handbook of Chinese Philosophy Methodologies*, Bloomsbury, London – New York 2016, 115–124.
- Kritische Bemerkungen zum Problem der Legitimität chinesischer Philosophie, *Bochumer Jahrbuch zur Ostasienforschung* 38, 2015, 103–114.
- A Critique of Jiang Qing’s “Political Ruism”, *Contemporary Chinese Thought* 45 (1), Fall 2013, 9–20.
- Yi Hyeonil’s Interpretation of “Four Buddings and Seven Feelings” (in Chinese), *Bulletin of Shenzhen University*, Humanities and Social Sciences Volume, 28 (6), September 2011, 5–13.
- Culture et démocratie: réflexions à partir de la polémique entre libéraux taiwanais et néo-confucéens contemporains, *Extrême-Orient, Extrême-Occident* 31, 2009, 33–62.
- Kant on “gemeinen Menschenverstand” – Compared with Tu Weiming’s Theory of “Bodily Thinking (in Chinese), u: Chen Shaoming (ur.). *Bodily Thinking and Humanities*, Beijing: Huaxia Chubanshe, 2008, 214–227.
- Zhu Xi’s Metaphysics and the Korean Confucianist Chong Sihān’s Interpretation of “Four Buddings and Seven Feelings” (in Chinese), u: Huang Chun-chieh – Lin Wei-jie (ur.), *Zhu Xi Schools of Neo-Confucianism in East Asia: Unity in Diversity*, National Taiwan University Press, Taipei 2006), 209–278.
- Chung Hagok’s Interpretation of “the Four Buddings and the Seven Feelings” (in Chinese), *Yang-Ming Studies* 17, Korea 2006, 247–264.
- Kant’s Philosophy and Intellectual Streams of Modern China (in Chinese), *World Philosophy*, Beijing, Supplement, 2002, 159–174.
- Transformation or Dialogue? – The Chinese Classics as Understood by Li Chunsheng (in Chinese, *Journal of Humanities East/West* 20/21, Taiwan, Dec. 1999 / June 2000, 133–174
- Liu Zongzhou on the Origin of Evil (in Chinese), u: Chung Tsai-chun, (ur.). *Symposium on the Ideas of Liu Zongzhou*, Academia Sinica, Taipei 1998, 93–126.
- On the “Confucianism-Fever” in Recent Mainland China (in Chinese), u: Lee Ming-Huei (ur.). *Confucianism in Modern East Asia: Overview*, (Academia Sinica, Taipei 1998), 81–98.
- Das “Konfuzianismus-Fieber” im heutigen China, u: Ralf Moritz – Ming-Huei Lee (ur.). *Der Konfuzianismus: Ursprünge – Entwicklungen – Perspektiven*, Leipziger Universitätsverlag, Leipzig 1998), 235–248.
- Confucianism and the Problem of Technology: A Weberian Reflection (in Chinese), u: Liu Shu-hsien (ur.). *Confucianism and the Modern World*, Academia Sinica, Taipei 1997, 57–82.
- Mou Tsung-san und Kants Philosophie. Ein Beispiel für die Kant-Rezeption in China, *Asiatische Studien* 50, 1996, 85–92.
- The Hermeneutical Problems in Mou Zongsan’s Philosophical Interpretation (in Chinese), *Bulletin of the Institute of Chinese Literature and Philosophy* 8, March, 1996, 175–196.

Nevad Kahteran: Lee Ming-huei (Li Minghui 李明輝, 1953 –) – najbolji zagovornik kantijanske filozofije u Istočnoj Aziji i njegovo isticanje sličnosti između Kanta i konfucijanske filozofije

Philosophical Ideas in Li Chunsheng's *Dong Xi Zheheng* and *Zheheng Xupian* (in Chinese), u: Lee Ming-Huei (ur.), *The Thought of Li Chunsheng and His Times*, (Zhengzong Press, Taipei 1995), 1–39.

The Philosophical Argumentation in the First Half of *Meng-tzu* 2A:2 (in Chinese), u: Lee Ming-Huei (ur.), *Philosophical Investigations of Mencius*, Academia Sinica, Taipei 1995, 115–158.

Kant's Concept of "History" (in Chinese), *Bulletin of the Institute of Chinese Literature and Philosophy* 8, Sept., 1995, pp. 157–182.

Zhu Xi on the Origin of Evil (in Chinese), u: Chung Tsai-chun, (ur.), *Proceedings of the International Conference on Zhu Xi*, Academia Sinica, Taipei: 1993, 551–580.

The Genesis of Kant's *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten* and Its Early Influences (in Chinese), u: I. Kant, *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, trans. by Lee Ming-Huei, Linking Publishing Co., Taipei 1990.

Can Xhu Xi's Ethics Be Reckoned as a Kind of "Ethics of Autonomy" (in Chinese), *Legein Semi-Annual Journal* 4, June 1990, 129–135.

The Significance of Kant's *Träume eines Geistersehers* in the Early Development of His Philosophy (in Chinese), u: I. Kant, *Träume eines Geistersehers, erläutert durch Träume der Metaphysik*, Trans. by Lee Ming-Huei, Linking Publishing Co., Taipei 1989.

Kantov utjecaj na modernu kinesku filozofiju, Mou Zongsan 牟宗三 (1909–1995) i konfucijanski humanizam i etika vrline

Iz iznad naznačenog životopisa i opusa profesora Lee Ming-Hueija posvema je bjelodano da, iznova se usuglašavam s kolegicom Rošker, njegovo djelo nedvojbeno predstavlja najvredniji doprinos suvremenim teoretskim dijalozima između Kine i Evrope. Jer, ono nam nudi nove i kreativne mogućnosti za nova i dublja razumijevanja, kritičku refleksiju te transkulturoški uvjetovano ponovno razmatranje koncepata humanizma, tradicije i modernosti, etike i morala, kao i demokratskih politika u našem globaliziranom svijetu. Ovo napose ako nastojimo izgraditi humanističku svjetsku kulturu i kada je od odsudne važnosti da uključimo u raspravu iz transkulturološke perspektive humanističke tradicije koje su nastale iz konfucijanskih, ali i drugih tradicija.

Dakle, nakon razjašnjenja ovih epistemoloških postulata, profesor Lee je opisao značaj kantijanske filozofije za samotransformiranje i modernizaciju klasičnih kineskih pojmova, ujedno opisujući razložnost što je velika većina modernih neokonfucijanaca percipirala Immanuela Kanta kao evropskog filozofa čija je moralna filozofija bila najbliža filozofskim temeljima samog konfucijanstva. Otuda, Ming-Huei Lee ističe da vjerovatno nije posvema slučajno da je njegova filozofija najbolje situirana za stvaranje sinteze između kineske i evropskih filozofija. Naravno, u tekstu prigodnog karaktera poput

našeg nije moguće ulaziti u sve istančane analize koje donosi kolegica Rošker, koja je zapravo godinama pratila profesorov opus i pisala izvještaje za brojne od njegovih knjiga i raznim povodima. Štaviše, upravo zbog ovakovrsnih razloga, Lee je mogao skicirati iznimno duboku analizu Mou Zongsanove rekonstrukcije i razvitka kantijanskih ideja, koja vjerovatno predstavlja najrelevantniju osnovu za moguću superstrukturu kantijanskog filozofskog sustava u okviru interkulturalne filozofije.

U gore naznačenom smislu skrajnje je instruktivan Janin tekst “Kant, Confucianism, and ‘Global Rooted Philosophy’ in Taiwan: From Mou Zongsan to Lee Ming-huei” (Kant, konfucijanizam i “globalno ukorijenjena filozofija” u Tajvanu: Od Moua Zongsana do Leeja Ming-Hueija), objavljen u *Synthesis Philosophica* (Rošker, 2021). Ovaj tekst kazuje o dvojici tajvanskih filozofa koji su stvorili sintezu između Kanta i konfucijanskih filozofija: Moua Zongsana (1971; 1975; 1985; 1990) i Ming-Hueija Leeja, učenika prvog i njegovog najistaknutijeg sljedbenika, dok su obojica eksperti Kantove filozofije i, bez imalo dvojbe, od suštinskog značaja za razumijevanje elaboracija o interkulturalnim sintezama napose u području kineskih i evropskih moralnih filozofija. Međutim, za nas je na ovom mjestu napose zanimljiv odjeljak 5. The Challenges of History and Transcultural Comparisons (Izazovi historije i transkulturalne usporedbe), gdje se zapravo pokazuje i dokazuje da je Leejev doprinos u pogledu njegove nadogradnje filozofije Moua Zongsana ujedno onaj koji objašnjava deontološku narav konfucijanske etike te koji definira specifična obilježja konfucijanskog humanizma, povrh svega i onaj koji nudi sve objašnjeno u okviru transkulturalne kontrastivne analize i eo ipso koji uzima u obzir da različite kulture generiraju različite okvire referencije (upućivanja) i različite metodologije.

Srazložno prednje iznesenom, Lee Ming-Huei definitivno potpada pod najznačajnije i najlucidnije suvremene filozofske teoretičare s kineskog područja, zaključuje Rošker svoj nalaz koji objeručke supotpisujem. Ovo napose jer je riječ o vrlo vitalnom i aktivnom filozofu koji i dalje piše i objavljuje u naponu snage, a temeljem iskustva i surađivačke konverzacije s takovrsnim djelatnicima diljem svijeta (primjerice, Ben-Amijem Scharfsteinom koji je preselio u 100. godini),⁸ duboko vjerujem da još izdašnih intelektualnih darova iz “globalno ukorijenjenog i intelektualiziranog konfucijanstva”

⁸ Ben-Ami Scharfstein (1919–2019), filozof komparativista sa Sveučilišta u Tel Avivu, kojeg sam imao čast osobno upoznati u njegovom domu 2009. godine u vrijeme XV svjetskog kongresa jevrejskih studija.

možemo očekivati od profesora Leeja u godinama pred nama i novih globalnih filozofija.

Primjer takovrsnih poduhvata jeste i djelo koje tretira etiku vrlina i konfucijanstvo (Angle – Slote, 2015), svezak od dvadeset eseja koji odražavaju dijalog američkih i kineskih filozofa u pogledu odnosa etike vrlina i konfucijanske tradicije (također, v. Norden, 2007). Zapravo, obje ove knjige predstavljaju intertradicijski poticaj, izazov i učenje koji su sada skrajnje potrebni unutar komparativne filozofije.

Ovo je važno naglašavanje na ovom mjestu u tekstu s obzirom na to da profesor Lee tvrdi da konfucijanstvo u modernom razdoblju može razviti teoriju o demokraciji iz svojih vlastitih filozofskih stajališta, dijeleći s drugim neokonfucijancima vjerovanje da zapadnjački liberalizam pak ne može priskrbiti adekvatnu osnovu za demokraciju u kineskom kontekstu, jer ona samo može biti apsorbirana kroz unutarnji razvitak i adaptaciju tradicionalne kulture.⁹ O tomu da li konfucijanska tradicija posjeduje intelektualne resurse da bi olakšala implementaciju moderne demokracije piše u svojem prikazu i John Makeham (2018), a i sam profesor Lee u tekstu koji mi je osobno poslao i na koji mi je skrenuo pozornost za potrebu njegova dubljeg razumijevanja kao teoretske suštine “developing democracy from Confucianism” (razvijanja demokracije iz konfucijanstva) (Lee, 2017a).¹⁰ Ovo je važno naglašavanje srazložno tomu što su u prošlosti Kina, Japan, Koreja i Vijetnam zajedno formirale “konfucijansku kulturnu sferu”, a zbog imigracije Kineza ona tvori suštinski dio kultura Singapura i Malezije, u što sam se osobno mogao osvjedočiti nedavno. Međutim, Leejevo insistiranje je ipak na globalnom i intelektualiziranom konfucijanstvu, dok o budućnosti politika u Istočnoj Aziji možemo vidjeti pregledni članak Elsteina (2016), kao i njegovu iznimno zanimljivu knjigu (Elstein, 2014). U ovakovrsnim nastojanjima i poduhvatima je očit njegov Fulbrightov grant na University of California u Berkeleyju, kada je radio istraživanje o konfucijanstvu i komunitarizmu (v. Ming-Huei Lee, s. a.).

Ono što zorno primjećujemo dosad jeste da Kantova filozofija igra ključnu ulogu u procesu rekonstrukcije kineske filozofije kod obojice mislitelja i obojica prevode Kantova djela u kineski jezik u skladu s teorijom razvitka demokracije iz konfucijanstva (Lee, 2021). Međutim, utjecaj Moua Zongsana bio je limitiran uglavnom na kinesko govorno područje, jer ne postoje

⁹ Vidjeti njegov uvodnik u: Lee, 2017. U ovom radu dostupan je korpus njegovih nekineskih radova, primarno objavljenih na njemačkom jeziku.

¹⁰ Izvorno objavljen 2008.

prijevodi njegovih djela u svjetske jezike osim jednog djela i kolekcije eseja prevedenih u engleski jezik. U međuvremenu se pojavilo šest monografija o njemu, ali su nedostatni da se pojmi cjelokupna njegova filozofija ispisana u kineskom jeziku. Mou je usvojio Kantovu filozofiju kako bi rekonstruirao konfucijansku misao i kako bi udario temelje demokraciji u Kini.

Umjesto zaključka

Knjige profesora Leeja jamačno nude svojim čitateljima informativne i duboke uvide u specifičnu narav konfucijanskog humanizma i otkrivaju engleskom i njemačkom čitateljstvu raznolike nove, humanističke aspekte tradicionalnog mišljenja koje je uvelike nepoznato našem zapadnjačkom svijetu. Istinski držim da sam u ovom svojem radu u dostatnoj mjeri ukazao na značaj recepcije kantijanske filozofije za vlastitu transformaciju i modernizaciju klasičnih konfucijanskih koncepata uz potcrtavanje i stalno ukazivanje profesora Leeja na to da je upravo Kantova filozofija najprikladnija za stvaranje sinteze između kineskih i evropskih filozofija, jer predstavlja najrelevantniju osnovu za moguću superstrukturu kantijanskog filozofskog sustava u okviru ovdje zagovarane interkulturalne i transkulturalne filozofije, koju je upravo profesor Lee učinio dostupnom kroz svoja djela u engleskom jeziku nekineskom čitateljstvu, ujedno implicirajući internacionalizaciju etičkih postulata kroz specifični konfucijanski moralni subjekt, kao što je to Mou Zongsan prethodno učinio dostupnim onom kineskom uz nemjerljive doprinose suvremenim teoretskim dijalozima između Kine i Evrope i jednog i drugog mislitelja.

I na kraju, no ne manje vrijedno, dok završavam ovaj svoj kraći tekst uz oslanjanje, između ostalog, i na izobilne intelektualne darove kolegice Jane Rošker, koja je citiranija od svojeg sunarodnjaka i kolege Slavoja Žižeka (v. Rošker, 2021a), naše su misli uz porodice postradalih i povrijeđenih u razornom i najsnažnijem zemljotresu u posljednjih 25 godina, koji je upravo danas, 3. 4. 2024. godine, pogodio Taiwan i kada je najmanje sedmero ljudi izgubilo život, a oko tisuću povrijeđeno pošto je zemljotres jačine 7,4 stepena Rihterove skale pogodio istočnu obalu Taiwana. Raste broj žrtava i u našim mislima i dovama/zazivima smo sa sunarodnjacima ove dvojice promicatelja i zagovaratelja interkulturalnog i transkulturalnog dijaloga.

Wallahu'l-must'ān bi nasrihi! Dobrostivi bude pomogao Svojom pomoći!

Literatura

- Almond, Ian. *Historija islama u njemačkoj misli: od Leibniza do Nietzschea*, El-Kalem, Sarajevo 2019.
- Angle, Stephen – Slote, Michael. *Virtue Ethics and Confucianism*, Routledge 2015.
- Bakar, Osman – Cheng, Gek Nai (ur.). *Islam and Confucianism: A Civilizational Dialogue – New Edition*, ISTAC-IIUM Publications 2019.
- Bakar, Osman – Cheng, Gek Nai (ur.). *Islam i konfucijanstvo: civilizacijski dijalog*, El-Kalem, Sarajevo 2018.
- Berger, Peter L. – Luckmann, Thomas. *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*, Penguin Books, New York 1966.
- Elstein, David. *Democracy in Contemporary Confucian Philosophy*, Routledge Studies in Contemporary Philosophy, Routledge, New York 2014. <https://doi.org/10.4324/9780203495186>.
- Elstein, David. The Future of Confucian Politics in East Asia, *Dao* 15, 2016, 437–445. <https://doi.org/10.1007/s11712-016-9510-1>.
- Höffe, Otfried. *Kants Kritik der reinen Vernunft. Die Grundlegung der modernen Philosophie*, C. H. Beck, München 2003.
- Kahteran, Nevad. (2021). The Quest of the Global Significance of Tu Weiming's Concrete Confucian Humanity, Daisaku Ikeda's New Horizons in Eastern Humanism, and Lee Ming-huei's Intellectualised Confucianism in the Project on Islamic-Confucian-Daoist Dialogue in the Balkans, u: Kahteran, Nevad. *The Role of Comparative Philosophy in Bosnia and Herzegovina: Philosophising at the Big Fault Line*, Cambridge Scholars Publishing, Cambridge 2021, 52–56.
- Kahteran, Nevad. Dva sveska o filozofiji Immanuela Kanta, *Dijalog* 1–2, 2007, 290–291.
- Lee, Ming-Huei. *Confucianism: its roots and global significance*, ur. David Jones – Roger T. Ames – Peter D. Hershock, University of Hawai'i Press, Honolulu 2017.
- Lee, Ming-Huei. Mou Zongsan: Between Confucianism and Kantianism, u: D. Elstein (ur.). *Dao Companion to Contemporary Confucian Philosophy*, Dao Companions to Chinese Philosophy, vol 15. Springer, Cham 2021. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56475-9_12.
- Lee, Ming-Huei. 5. Wang Yangming's Philosophy and Modern Theories of Democracy: A Reconstructive Interpretation. U: *Confucianism: Its Roots and Global Significance*, ur. David Jones – Roger T. Ames – Peter D. Hershock, University of Hawaii Press, Honolulu 2017a, 79–91. <https://doi.org/10.1515/9780824867331-009>.
- Mou, Zongsan 牟宗三. *Xianxiang yu wu zishen 現象與物自身* (Phenomena and Thing-in-Itself), Xuesheng shuju, Taibei 1975.
- Mou, Zongsan 牟宗三. *Yuanshan lun 圓善論* (On Summum Bonum), Xuesheng shuju, Taibei 1985.
- Mou, Zongsan 牟宗三. *Zhide zhijue yu Zhongguo zhexue 智的直覺與中國哲學* (Intellectual Intuition and Chinese Philosophy), Taiwan shangwu yinshu guan, Taibei 1971.
- Mou, Zongsan 牟宗三. *Zhongguo zhexuede tezhi 中國哲學的特質* (The Characteristics of Chinese Philosophy), Taiwan xuesheng shuju, Taibei 1990.
- Norden, Bryan Van. *Virtue Ethics and Consequentialism in Early Chinese Philosophy*, Cambridge University Press, New York 2007.
- Palmquist, Stephen R. *Kant and Mysticism: Critique as the Experience of Baring All in Reason's Light*, Lexington Books 2019.

- Palmquist, Stephen R. Koliko je “kineski” bio Kant, u: *Dijalog* 1–2, 2005, 190–207.
- Palmquist, Stephen R. How ‘Chinese’ Was Kant? *The Philosopher* 84 (1), 1996, 3–9.
- Raju, Poolla Tirupati. *Introduction to Comparative Philosophy*, University of Nebraska Press, Lincoln 1962.
- Rošker, Jana S. Kant, Confucianism, and “Global Rooted Philosophy” in Taiwan. From Mou Zongsan to Lee Ming-huei, *Synthesis philosophica* 36 (1), 2021, 217–238. <https://doi.org/10.21464/sp36113>.
- Rošker, Jana S. *Modern and Contemporary Taiwanese Philosophy: Traditional Foundations and New Developments*, Cambridge Scholars Publications, Cambridge 2021a.
- Steineck, Raji C. – Weber, Ralph – Gassmann, Robert – Lange, Elena (ur.). *Concepts of Philosophy in Asia and the Islamic World*, Brill, Leiden 2018.

Online izvori

- Academia Sinica. <https://www.sinica.edu.tw/en/>.
- Makeham, John. Confucianism: Its Roots and Global Significance. By Ming-huei Lee. Honolulu, HI: University of Hawai‘i Press, 2017. Pp. xiii + 156. \$58.00., *Journal of Chinese Studies* 67, July 2018, 287 – 300. https://www.academia.edu/37366569/Review_of_Huei_Ming_Lee_Confucianism_Its_Roots_and_Global_Significance_pdf.
- Ming-Huei Lee, *Fulbright Scholar Program*. <https://fulbrightscholars.org/grantee/ming-huei-lee>.
- Palmquist, Stephen R. Short CV with Complete (Chronological) List of Publications, *Academia.edu*, March 2019a. <https://independentresearcher.academia.edu/StephenPalmquist/CurriculumVitae> (30. 3. 2024).
- Works by Stephen R. Palmquist, *PhilPapers*. <https://philpapers.org/s/Stephen%20R.%20Palmquist> (30. 3. 2024).

LEE MING-HUEI (李明輝, 1953–) – THE BEST PROPONENT OF KANTIAN PHILOSOPHY IN EAST ASIA AND HIS HIGHLIGHTING THE SIMILARITIES BETWEEN KANT AND CONFUCIAN PHILOSOPHY

Summary: Professor Ming-huei Lee (李明輝) until last year was distinguished research fellow of the Academia Sinica Institute of Chinese Literature, Taipei, and professor at the Graduate Institute of National Development, National Taiwan University, and the Graduate Institute of Philosophy, National Central University, Chungli, Taiwan. He obtained his Ph.D. on Kant's moral philosophy in Germany from the University of Bonn (doctoral thesis: *Das Problem des moralischen Gefühls in der Entwicklung der Kantischen Ethik*). Also, The University of Sarajevo Faculty of Philosophy in cooperation with the Faculty of Philosophy in Banja Luka and the University of Ljubljana Faculty of Philosophy organized whole series of public lectures by Professor Lee Ming-huei on Confucian Humanism. Although Lee Ming-huei has published in English before, the vast corpus of his non-Chinese writings is in German language and the author of this paper uses the unique opportunity of 300th anniversary of Kant to make our readership acquainted with his outstanding accomplishments in the field of modern Confucian Studies drawing upon his deep research of Kant and his philosophy and enhance Taiwan's Academia Sinica research potential demonstrates cross-tradition stimulus, challenge, and learning for cross-tradition philosophizing.

Key terms: Immanuel Kant, Taiwanese Modern Confucians, Kant's influence on Modern Chinese Philosophy, Mou Zongsan, Confucian humanism and Virtue Ethics

